

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Esitysluonnoksessa on erinomaisesti huomioitu, että huoltovarmuuden varmistamiseksi ammatillisessa koulutuksessa on varmistettava, että kriittisten alojen osaamistarpeisiin vastataan riittävästi. Energiaomavaraisuuden osalta metsäala ja metsien merkitys on kriittinen huoltovarmuustekijä suomalaisessa tuotannossa.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että toteutettaisiin 1 tammikuuta 2026 alkava ja 31 joulukuuta 2033 loppuva kokeilu ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta. Kokeiluun valittaisiin enintään 40 koulutuksen järjestäjää, joiden järjestämisluvat korvattaisiin määrääjäksi kokeiluvuilla. Kokeiluvuon saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisesta koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja ja niin sanottua laajennettua oppisopimuskoulutusta niiden tutkintojen ja osaamisalojen osalta, joita koulutuksen järjestäjällä ei olisi kokeiluvuonassaan. Lisäksi koulutusta voisi järjestää vapaasti myös työvoimakoulutuksena ja englannin kielellä. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitäisi neljän vuoden välein koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelut koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua koskevista tavoitteista.

Metsäkoulutus ry:n mielestä kokeilu tuo joustavuutta koulutuksen järjestäjille kehittää ja toteuttaa koulutusta sekä keventää hallinnollista työmäärää. Näemme, että kokeilu mahdollistaa koulutuksen järjestäjille paremmat mahdollisuudet vastata työelämän muutoksiin ja osaamistarpeisiin alueellisesti. Kokeilun aikana pitää panostaa vahvasti koulutuksen laadun arvioimiseen ja arvioida kokeilun vaikutuksia järjestää koulutusta. Toiminnanohjauksen kokeilussa tulee olla kattavasti mukana metsäalan koulutusta tarjoavia oppilaitoksia eri puolilla Suomea.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä on vuonna 2024 135 kpl. Johtaako kokeilu koulutuksen järjestäjien merkittävään karsimiseen vuoden 2033 jälkeen, jossa pienillä koulutuksen järjestäjillä ei

ole olemassaolon edellytyksiä? Metsäalalla työpaikkoja on ympäri Suomen ja huoli kokeilun jälkeen on, että onko metsäalan ammatillista koulutusta tarjolla kattavasti ympäri Suomen? Kokeilun päätyttyä pitää turvata koulutusverkon kattavuus, koulutuksen saatavuus ja metsäalan osaavan työvoiman tarjonta koko Suomessa.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Ammatillisessa koulutuksessa perusrahoituksen osuus nykyisessä rahoitusmallissa on 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta, jonka osuus on enintään neljä prosenttia ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta sekä harkinnanvaraisesta rahoituksesta.

Toteumiin perustuvan laskennallisen perusrahoituksen rahoitusosuudet muodostuisivat toteutuneista opiskelijavuosista, joiden osuus olisi 50 prosenttia, suoritetuista tutkinnon osista ja tutkinnoista, joiden osuus olisi 30 prosenttia, valmistuneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta, joiden osuus olisi 18 prosenttia, sekä opiskelijapalautteesta ja työelämäpalautteesta, joiden osuus olisi yhteensä 2 prosenttia.

Toteumatietoina käytettäisiin kahden varainhoitovuotta edeltävän heinäkuun 1. päivän ja kesäkuun 30. päivän välille sijoittuvan ajanjakson tietoja.

Harkinnanvaraisella rahoituksella rahoitettaisiin jatkossa eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset, strategisen kehittämisen rahoitus, koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset sekä edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut. Harkinnanvarainen rahoitus olisi osa yleiskatteellista valtionosuusrahoitusta.

Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin ja ohjausvaikutusta parannettaisiin karsimalla merkittävästi painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia, sekä keskittämällä jäljelle jäävät kustannusvaikutuksia tasaavat painotus- ja korotustekijät opiskelijavuosirahoitukseen.

Nykyisin rahoitusmallissa kustannuskertoimilla painotetaan sekä perus- (70 %) että suoritusrahoituksen (20 %) suoritteita. Esityksessä rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin siirtämällä kustannuskertoimet pelkästään opiskelijavuosien perusteella määräytyvään rahoitukseen (50 %). Tutkinnoista ja osaamispisteistä määräytyvä rahoitus ei jatkossa riippuisi siitä, mistä tutkinnosta on

kyse, samaan tapaan kuin vaikuttavuusrahoitus nykyisin määräytyy. Jatkossa kustannuskertoimet vaikuttaisivat vain 50 prosenttiin suoritteista nykyisen 90 prosentin sijasta.

Kustannusryhmät

Kustannusryhmien painokertoimet ovat esitetyssä luonnoksessa

- 1) 0,41 kustannusryhmä 1;
- 2) 0,83 kustannusryhmä 2;
- 3) 1,07 kustannusryhmä 3;
- 4) 1,92 kustannusryhmä 4; ja
- 5) 3,05 kustannusryhmä 5.

Metsäalan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto on tiputettu kustannusryhmään yksi. Metsäalan ammattitutkinto tippuu kustannusryhmästä 4. kustannusryhmään 1. Metsäalan erikoisammattitutkinto tippuu ryhmästä 2. ryhmään 1. Lisäksi kustannusryhmien 1. ja 2. painokertoimia alennetaan. 1. ryhmän

painokerroin alenee nykyisestä 0,78 esitettyyn 0,41. 2. ryhmän painokerroin tippuu 0,97 0,83. Metsäalan perustutkinto, muut kuin metsäkoneenkuljetuksen osaamisala on ollut kustannusryhmässä 4. Esitetyssä luonnoksessa se on tiputettu ryhmään 3. Painokerroin muuttuu esityksessä metsäalan perustutkinnon osalta 1,46 1,07.

Esimerkki muutoksesta metsäalan perustutkinto muut osaamisalat kuin metsäkoneenkuljettamisen osaamisala.

Kustannusryhmä muuttuu yhden alemmas, rahoituskerroin tippuu 1,46 ==> 1,07.

Rahoitukseen lasketaan jatkossa kustannusryhmän kertoimella vain 50 %, loppu 50 % rahoitus tulee tutkinnoista, tutkinnon osista ja vaikuttavuudesta kertoimella 1. Aiemmin näistä vielä 40 % tuli kustannusryhmän kertoimella.

Esimerkki laskettu 10 000 eurolla.

JATKOSSA: perushinta rahoituskertoimella 1,07 osat, tutkinnot ja vaikuttavuus)	perusrahoitus 50 % yhteensä	loppurahoitus (tutkinnon osien rahoitus)
10700 e	5350 e	5 000 e
10350 e		

NYT: perushinta rahoituskertoimella 1,46 perusrahoitus 70 % suoritusrahoitus 20 % vaikuttavuus 10 % yhteensä (MAX JOS SAA KOKO RAHAN MYÖS VAIKUTTAVUUDESTA JA TUTKINNOISTA)

	14 600 e	10220 e	2 920 e
1000 e	14140 e		

Metsäalan perustutkinnoissa, muut osaamisalat kuin metsäkoneenkuljettamisen osaamisalat, rahoitus vähenee 27 % nykyiseen verrattuna.

Tämä esimerkki on rahoituksen vähenemisestä yhteishaun kautta tulleelle nuorelle, jolla ei ole aiempia tutkintoja. Jos on aiempia tutkintoja, rahoitus tippuu edelleen.

Metsäalan koulutus on kallista ja vaatii kalliita opetusvälineitä, kuten metsäkoneita, raivaussahoja, moottorisahoja, työkaluja, turvavarusteita sekä ajanmukaisia oppimisympäristöjä kuten metsäkonesimulaattoreita. Kalliiden opetusvälineiden huolto- ja käyttökustannukset ovat iso kustannuserä metsäalan koulutuksessa. Metsäalan opetus järjestetään suurelta osin aidossa ympäristössä eli metsässä. Metsäalan koulutuksen kustannukset muodostuvat kalliimmiksi kuin useiden muiden koulutusalojen koulutukset, jossa opetus tapahtuu pääasiassa koululla luokissa. Rahoituksen leikkaus johtaa epävarmuuteen, heikentää käytännön opetustyön suunnittelua, toteutusta ja myös opiskelijoiden oppimista. Esitetty rahoituksen leikkaus ei kannusta koulutuksen järjestäjiä pitkäjänteiseen koulutuksen kehittämiseen.

Metsäkoulutus ry:n mielestä on kannatettavaa yksinkertaistaa ja selkeyttää rahoitusjärjestelmää. On kuitenkin kestävä ajatus, että arvioidaan esityksen vaikutuksia vain yksittäiselle koulutuksen järjestäjälle. Esityksessä tulisi huomioida erilaiset koulutusalat ja niiden tuottamisen kustannuserot koulutuksen järjestäjien sisällä. Metsäalan koulutus kärsii kalliina koulutusalan esitetyssä rahoitusmallissa kohtuuttoman paljon. Metsäalan koulutuksen järjestämiselle muutokset eivät ole marginaalisia ja vähämerkityksisiä. Siihen luottaminen, että koulutuksen järjestäjä päättää VOS-rahaman käytöstä eri koulutusalojen välillä, on vaarallista laadukkaana ja elinvoimaisen metsäalan koulutuksen säilymistä näkökulmasta raskaan kustannusrakenteen vuoksi. Ilman kustannusryhmien kautta ohjattua rahoitusta investointien perustelu ja toteuttaminen on mahdotonta kalliilla alalla.

Esitetyt muutokset tutkintojen kustannusryhmien ja painokertoimien muuttamisen kautta sekä se, että jatkossa rahoitukseen lasketaan kustannusryhmän kertoimella vain 50 %, loppu 50 % rahoitus tulee tutkinnoista, tutkinnon osista ja vaikuttavuudesta kertoimella 1., tulevat rahoitusleikkaukset ovat kohtuuttomia. Koulutuksen järjestämisen edellytykset romahtavat esitetyillä leikkauksilla. Etenkin metsureista on pulaa työmarkkinoilla ja esitetyt leikkaukset pahentavat entisestään osaavan työvoiman saatavuuden ongelmia. Jotta metsäalan perustutkinnoissa osaamisaloja ja ammattitutkintoja voidaan järjestää jatkossakin laadukkaasti ja turvata riittävä oppimisen tuki sekä varmistaa oppiminen, osaaminen ja valmistuneiden työllistyminen, tulee pidättäytyä näin suurista rahoitusleikkauksista.

Metsäalan perustutkinnon metsäkoneenkuljettamisen osaamisalan säilyttäminen kustannusryhmässä 5 on tärkeää. Rahoituskertoimen nostaminen nykyisestä 2.25 esityksen 3.05 ei itsessään johda rahoituksen kasvuun vaan päinvastoin sen leikkautumiseen, kun otetaan huomioon, että jatkossa rahoitukseen lasketaan kustannusryhmän kertoimella vain 50 %, loppu 50 % rahoitus tulee tutkinnoista, tutkinnon osista ja vaikuttavuudesta kertoimella 1.

Metsäkonealalle valmistuttua ja työelämään siirryttäessä on yksi suurimmista ongelmista ollut opiskelijoiden puutteelliset koneenkäsittelytaidot. Koneinvestoinnit ja niiden käyttökustannukset ovat kalliita. Konetunteja pitäisi saada opiskelijoille aiempaa enemmän. Metsäkoneenkuljettajakoulutus on pieni koulutusala, mutta kansantaloudellisesti merkittävä ala. Esityksellä varmistetaan osaltaan Suomen yhden tärkeimmän vientialan metsäteollisuuden puuhuollon tulevien työntekijöiden riittävä ja laadukas koulutus sekä osaaminen. Laadukas koneenkuljettajakoulutus ja ennen kaikkea määrällisesti riittävä koneilla harjoittelu opiskeluaikana on edellytys opiskelijoiden työllistymiselle ja puunkorjuutoimialalla työskentelevien koneyritysten työvoiman saatavuudelle.

Esitämme, että metsäalan ammattitutkinto pidetään kustannusryhmässä 4. ja metsäalan erikoisammattitutkinto säilytetään kustannusryhmässä 2. Metsäalan perustutkinto tulee säilyttää kustannusryhmässä 4. Metsäalan perustutkinnon metsäkoneenkuljettamisen osaamisala tulee säilyttää kustannusryhmässä 5. ja painokerrointa on nostettava nyt esitetystä.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

-

Tilaukoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Asetus ammatillisen koulutuksen laskentaperusteista, 3§:

Ammatillisen 1 mom. majoituksen järjestämisen korotuskertoimen yksinkertaistaminen.

Majoituksen järjestämisen korotuskertoimen muutos tulee vaikuttamaan metsäalan oppilaitosten asuntolatoiminnan rahoitukseen ja heikentää oleellisesti opiskelijoiden mahdollisuutta tulla metsäalan koulutukseen pitkien välimatkojen vuoksi.

Metsäalan koulutus on saanut asuntolassa asuvista opiskelijoista alan rahoituskertoimen mukaista korotettua rahoitusta (perushinta korotettuna 1,46 kertoimella). Nyt tätä ollaan yhdenmukaistamassa siten, että kerroin on kaikelle majoitukselle sama 0,77 ja alakohtainen korotuskertoimia ei enää huomioida. Asuntolat ovat erittäin tärkeitä opiskelijoille, esimerkiksi olemattomien julkisten liikenneyhteyksien vuoksi. Metsäalan oppilaitokset ovat monissa tapauksista irrallaan isoista kaupunkikeskuksista.

Metsäalan koulutuksessa työajat ovat vaihtelevat ja opiskelijat työskentelevät myös iltaisin. Opetuksen järjestäminen ja opintojen onnistuminen vaatii kunnollisen asuntolatoiminnan oppilaitoksille.

Majoitustoiminnan rahoituksen leikkaaminen ei ole mahdollista.

Metsäala on kansantaloudelle ja huoltovarmuudelle merkittävä toimiala ja metsäteollisuus tuo noin 20 % vientitulostamme. Nyt esitetty rahoitusmalli uhkaa merkittävän vientialan ja siihen liittyvän laajan yritystoiminnan toimintaedellytyksiä tulevaisuudessa, jos koulutuksen laatu heikkenee ja osaajapula pahenee entisestään.

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

-

Manner Ville
Metsäkoulutus ry